
Ver slag

Ver slag van de bijeenkomst uit de Mid-dagcyclus 'Waterbeheer en m.e.r.', Thema 'Drinkwaterwinning'. Georganiseerd door KIVI en VVM, maandag 21 oktober.

Het Koninklijk Instituut van Ingenieurs (KIVI) en de Vereniging van Milieudeskundigen (VVM) organiseren een serie lezingen-middagen met als onderwerp 'Waterbeheer en m.e.r.'. Nadat eerder het thema 'Bagger-specie' al aan de orde was geweest, was het nu de beurt aan het thema 'Drinkwaterwinning'. Later volgt nog een middag over oppervlaktewater en zoet/zout-problematiek.

In zijn openingswoord vroeg de dagvoorzitter prof. dr. ir. C. v.d. Akker zich af of het thema nog wel aktueel was. Omdat de waterleidingwereld nog volop aan het reorganiseren is, en de overheid steeds meer taken gaat delegeren, is er alle aanleiding om ons te bezinnen hoe de spelregels in dit aangepaste speelveld meeveranderen (of nog moeten veranderen).

In de eerste lezing gaf ir. W. Cramer (VROM) aan dat drinkwaterwinning in de loop van de tijd al betrekkelijk veel plannen gekend heeft. Van de kant van de overheid waren er de Struktuurplannen Drinkwatervoorziening, en op dit moment het Beleidsplan Drink- en Industrierwatervoorziening (BDIV). De VEWIN zette daar een aantal Tienjarenplannen tegenover, maar het nut van dergelijke plannen werd de laatste tijd sterk betwijfeld. Het zijn immers de provinciale overheden die het waterbeheer onder zich hebben, en de VEWIN kan de waterleidingbedrijven geen beleid voorschrijven. Verder krijgen we steeds minder, maar grotere bedrijven. Deze zijn zelf primair verantwoordelijk voor de kwaliteit en conti-

nuiteit van de openbare drinkwatervoorziening. Er is geen enkele reden om aan te nemen dat ze die verantwoordelijkheid niet zouden aankunnen. De overheid dient zich dan te beperken tot het aangeven van kaders waarbinnen de drinkwaterwinning moet plaats vinden.

Om vast te stellen of de bedrijven hun taak op een maatschappelijk verantwoorde manier uitvoeren, moeten de bedrijven verplicht worden een openbaar document, een bedrijfsplan op stellen. Hierin komen zaken als kwaliteitszorg, leveringszekerheid, continuïteit, planning, milieuzorg en financiën (tarieven) aan de orde. De planningshorizon van deze plannen dient verder te reiken dan de huidige tien jaar, en de termijn van herziening dient flexibeler te zijn. De rol van de overheid beperkt zich dan tot het toetsen van deze plannen. Er komt dan geen BDIV meer, de drinkwatervoorziening moet in de facetnota's van de overheid meer aan de orde komen.

Hoewel het denkwerk hierover nog niet is uitgekristalliseerd, zal er geen vierde Tienjarenplan van de VEWIN komen. De Minister wil wel graag een nota te ontvangen waarin ontwikkelingen en knelpunten in de drinkwatervoorziening aan de orde komen.

Drs. F.G. Haarman (IWACO) begon in zijn lezing, die hij samen met ir. J.H.P. Baltissen (VEWIN) had voorbereid, met zijn visie op de ontwikkeling in de planvorming: in eerste instantie waren er grootschalige plannen gericht op het optimaliseren van de eigen belangen: iedere belangenorganisatie had zijn eigen plan. Later werden die plannen gebruikt om de belangentegenstrijd helder te krijgen. De jaren tachtig staan in het teken van de integrale afweging: alle tegenstrijdigheden worden in kaart gebracht en tegen elkaar afgewogen. Zo zal de huidige periode de geschiedenis ingaan als de periode van het 'open planproces': in een vroeg stadium worden de verschillende be-

längen duidelijk gemaakt, en ieder werkt vanuit de eigen achtergrond mee aan gezamenlijke plannen.

Zo is in een gebied dat delen van Utrecht, Gelderland, Flevoland en Overijssel omvat, het project Goed Water Centraal (GWC) opgestart, gericht op een samenhangende visie op de aanpak van verdroging. Provincies, drinkwaterbedrijven, waterschappen, terreinbeheerders en vertegenwoordigers van onder meer de landbouw werken samen aan consensus over het te bereiken streefbeeld. De feitelijke besluitvorming over de te nemen maatregelen vinden niet plaats binnen het proces. Volgens Haarman was dat ook één van de randvoorwaarden voor het slagen van het project, omdat anders de openheid binnen het project zou afnemen. Aangezien er technisch/inhoudelijk consensus is, kan de feitelijke besluitvorming hierna versneld plaats vinden. Pas in dit stadium zou dat met een m.e.r. gepaard kunnen gaan.

Vervolgens gaf ing. Th.P.R. Smit aan hoe de WaterleidingMaatschappij Overijssel samen met de provincie Overijssel (en de toenmalige andere bedrijven) tot een besluit komen over de drinkwatervoorziening. Fase 1 was die van het bepalen van de strategische koers ten aanzien van de grondstof voor drinkwater. Men besloot onder meer de verantwoordelijkheid te nemen met betrekking tot de bijdrage aan de verdroging, actief te werken aan waterbesparing (hoewel de klant degene is die dit moet realiseren), en integratie van de natuur met de winningen. Fase 2 betrof de planvorming vanuit het drinkwaterbelang. In feite was het de vaststelling van de ruimte op het drinkwater-technische speelveld. Aan de orde kwamen de behoefteprognose, een inventarisatie van mogelijke bronnen, win- en zuiveringstechnieken. In verband met leveringszekerheid is de strategische grondwatervoorraad exploiteerbaar gemaakt, zodanig dat je er ook daadwerkelijk over kunt beschikken als de

nood aan de man komt. Bovendien werden bestaande grondwaterwinningen gecheckt op duurzaamheid, en eventueel (meer) duurzaam gemaakt. Dit leidde tot het Integraalplan Drinkwatervoorziening Overijssel.

Zes lokaties werden voorgeselecteerd om een reductie van de grondwaterwinning met oppervlaktewater te compenseren. Uiteindelijk moet na een lokatie-m.e.r. worden besloten welke twee hiervan daadwerkelijk gerealiseerd worden.

Tenslotte gaf drs. R.A.A. Verheem (Commissie m.e.r., volgens eigen zeggen degene onder de aanwezigen die zowel technisch als planmatig het minste van drinkwater weet) enkele 'fris naïeve opmerkingen ten behoeve van de discussie'. Hij gaf aan dat doelstellingen van een m.e.r. zijn: het genereren en 'trechteren' van alternatieven, het tonen van de accumulatie van effecten en de duurzaamheid van opties, en openheid van het planproces. Een complexe besluitvorming moet opgedeeld worden in kleinere delen, er moet duidelijkheid zijn over de hiërarchische relaties tussen de besluitvormingsnivo's. Ook de competenties en verantwoordelijkheden moeten op elk nivo duidelijk zijn. Analooq aan een inmiddels duidelijke afbakening bij de afvalstoffenplanning, stelt hij dat ook in de waterleidingwereld keuzes gemaakt moeten worden ten aanzien van de bron, het systeem, de capaciteitsbepaling, lokaties en de inrichting van de lokaties. Het moet daarbij duidelijk zijn wie, wat op welk moment beslist. Dat proces past uitstekend binnen een m.e.r.

In reactie op de lezing van Cramer stelde Verheem dat een m.e.r. het meest effectief is op bedrijfsplan-nivo. Ten aanzien van het GWC-verhaal vroeg hij zich af of een m.e.r. geen mosterd na de maaltijd is, als alle technisch inhoudelijke besluitvormingsruimte al verdwenen is. En naar aanleiding van het verhaal van Smit vroeg hij zich af waarop de keuzes voor een

bron, systeem en een capaciteit gebaseerd moeten worden als straks het BDIV wegvalt. Bovendien vroeg hij hoe de bovenregionale optimalisatie vorm moet krijgen.

Daarmee gingen de lezingen naadloos over in een levendige discussie. Cramer beaamde de opmerking van Verheem. Haarman stelde dat alle niet-technische zaken als bijvoorbeeld volksgezondheid in het m.e.r. geïntegreerd kunnen worden. Eén van de kenmerken van GWC is dat er veel instanties bij betrokken zijn die een besluit moeten nemen, en dan is het wel handig als er technisch-inhoudelijk al wat voorgekookt wordt. Verheem stelt dat dat geen belemmering moet zijn om het open planproces in m.e.r.-verband uit te voeren. Elke betrokken instantie kan al tijdens de startnotitie-fase aangeven welke informatie nodig is om de eigen beslissingen te kunnen nemen. In de zaal werd ook gesteld dat een open planproces buiten de m.e.r. om er toe kan leiden dat bepaalde groepen worden buitengesloten. Een m.e.r. is juist bedoeld om die openheid te organiseren, elk ander proces garandeert die openheid niet.

Smit liet zien hoe bron- en systeemkeuze in de planvorming zaten. Ten aanzien van de capaciteit stelde hij dat uiteindelijk de klant beslist hoe groot de te leveren hoeveelheden moeten zijn. Het waterleidingbedrijf heeft daar feitelijk geen zeggenschap over. Verder bleek duidelijk dat bij WMO het waterleidingbelang als randvoorwaarde heeft gegolden voordat de m.e.r. was opgestart, en zo de ruimte voor verdere besluitvorming bepaalde.

Persoonlijk vond ik de vraag interessant of een politiek besluit (zoals een motie Lansink) niet m.e.r.-plichtig zou moeten zijn. Het schijnt dat er gewerkt wordt aan een soort milieu-toets, maar niemand weet hoe ver dat gaat, en hoe de inspraak geregeld is.

Al met al was de discussie zeer levendig. Het gaf een aktueel beeld van de ruimte (of in negatieve zin: de gaten) in de m.e.r.-procedure bij planvorming ten behoeve van de drinkwater voorziening. Het was merkbaar dat de aanwezigen na slechts een halve dag van lezingen 'fris' de discussie ingingen, waardoor dit aanmerkelijk meer was dan een plichtmatig afronden van de overigens zeer heldere lezingen. Terwijl de lezingen netjes binnen de tijd bleven, liep de discussie dan ook (iets) uit. Ik had de indruk dat de meeste aanwezigen nog wel verder door hadden willen gaan.

Harry Boukes